Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 64/2026 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Eva Aalto, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Pirjo Moilanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Annaliina Kotilainen, valtiovarainministeriö
- asiantuntija Mikko Joronen, Ihmisoikeuskeskus
- lakimies Niina Kokkonen, Kansaneläkelaitos
- matemaatikko Sampo Lappo, Eläketurvakeskus
- työura- ja eläkeasioiden päällikkö Sinikka Näätsaari, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työeläke- ja sosiaalivakuutusasioiden päällikkö Katri Ojala, Akava ry
- juristi Samppa Koskela, STTK ry
- asiantuntija Mikko Sankala, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtava eläkeasiantuntija Juha Knuuti, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT
- työllisyystyöryhmän puheenjohtaja Anne Mäki, Vammaisfoorumi ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Valtion työmarkkinalaitos
- Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
- Eläkesäätiöyhdistys — ESY ry
- Keva
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Työeläkevakuuttajat TELA ry

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TyVL 9/2026 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:
- Suomen Yrittäjät ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksellä on tarkoitus uudistaa työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskeva sääntely. Ehdotettua sääntelyä sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeen saajien lisäksi työkyvyttömälle myönnetyn takuueläkkeen ja työuraeläkkeen saajiin. Tavoitteena on helpottaa eläkkeen aikana työskentelyä ja parantaa sen kannustimia. Tavoitteena on, että eläkkeensaaja voi joustavasti hyödyntää jäljellä olevaa työkykyään työskennellessään eläkkeen rinnalla ja että sääntely mahdollistaa joustavan paluun työelämään silloin, kun eläkkeensaajan terveydentila sen sallii.

Ehdotettujen muutosten arvioidaan vuodesta 2028 alkaen vähentävän Kansaneläkelaitoksen eläkemenoja vuositasolla noin 1,6 miljoonaa euroa. Muutosten vaikutus Kansaneläkelaitoksen muiden etuusmenojen määrään arvioidaan vähäiseksi. Työeläkemenoja ehdotetut muutokset vähentävät vuodesta 2028 alkaen vuositasolla noin 5,8 miljoonalla eurolla nykyhetkeen verrattuna.

Mallin vaikutusten arvioidaan kohdistuvan miehiin ja naisiin melko samalla tavoin. Työllisyyttä mallin arvioidaan lisäävän noin 300—1 000 henkilötyövuodella ja sen arvioidaan vahvistavan julkista taloutta työllisyyden kautta 9—29 miljoonalla eurolla. Vaikutus syntyy todennäköisesti ensisijaisesti siitä, että jo työssä olevat henkilöt lisäävät työntekoaan. Esityksen mukaan todennäköisintä on, että vaikutus on lähellä vaihteluvälin alarajaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tavoitetta parantaa osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien palkan ja eläkkeen yhteensovittamista hyvänä. Malleja työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseksi on selvitetty pitkään. Valiokunta pitää tärkeänä, että asiaa viedään nyt eteenpäin.

Joustomalli

Esityksessä ehdotettu sääntely koskee samoja eläkkeitä, joihin nykyisin sovelletaan säännöksiä eläkkeen lepäämään jättämisestä. Näitä ovat työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke (niin täysi kuin osatyökyvyttömyyseläke) ja työuraeläke, kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke (kansaneläkelain 12 §:n 4 momentin erityissäännöksen nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä lukuun ottamatta) sekä työkyvyttömälle myönnetty takuueläke.

Sääntely korvaa nykyiset eläkkeen lepäämään jättämistä koskevat määräaikaiset säännökset, joiden voimassaoloa on toistuvasti jatkettu määräajaksi kerrallaan. Ehdotetussa mallissa työkyvyttömyyseläkkeen saajan työansioihin sovelletaan kalenterikuukausikohtaista suojaosaa. Jos kuukauden työansiot eivät ylitä suojaosan määrää, ne eivät vaikuta eläkkeen maksamiseen. Tämä lähtökohta vastaa nykyisen sääntelyn periaatteita. Uutta on se, että lisäksi säädetään

kalenterivuosikohtaisesta määrästä, niin sanotusta joustosta. Jos kalenterivuoden ajalta yhteen laskettavat kuukausittaisen suojaosan ylitykset eivät ylitä jouston määrää, eläkkeeseen ei työansioiden perusteella tehdä vähennyksiä. Suojaosan ylitykset vähentävät maksettavan eläkkeen määrää vasta sen jälkeen, kun joustoa ei enää ole jäljellä, ja tällöinkin ne vähentävät maksettavan eläkkeen määrää ainoastaan ylityksen osuudella.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää joustomallia tervetulleena uudistuksena. Nykyinen järjestelmä, jossa eläkkeen maksaminen keskeytyy, jos työansiot ylittävät kolmena peräkkäisenä kuukautena ansaintarajan (40 % tai 60 % eläkelajista riippuen), on käytännössä ohjannut eläkkeensaajat mitoittamaan työpanoksensa siten, että ansiot jäävät juuri ja juuri ansaintarajan alapuolelle. Käytännössä työnteon lisäys on kannattanut vain niille eläkkeensaajille, joiden työansiot ovat olleet riittävän korkeat kompensoimaan eläkkeen lepäämään jättämisestä aiheutuvan tulonmenetyksen. Nyt ehdotettu malli korjaa nykyjärjestelmän keskeisiä ongelmia ja vahvistaa työnteon kannustavuutta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että joustomalli on lähtökohtaisesti varsin selkeä ja ymmärrettävä. Valiokunta kuitenkin korostaa, että käytännössä malli edellyttää toimeenpanossa riittävästi ennakollista viestintää, jotta eläkkeensaaja kykenee ennakoimaan työskentelynsä taloudelliset vaikutukset.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useampi taho piti joustomallin niin sanottua joustosummaa (kaksi kertaa suojaosa) liian vähäisenä esityksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Ehdotetun jouston katsottiin mahdollistavan lähinnä sen, että ajoittaiset, määrältään melko vähäiset suojaosan ylitykset (esim. lomaraha) eivät vaikuta maksettavan eläkkeen määrään. Esitettyä joustosummaa kritisoitiin siitä, että se ei riittävästi mahdollista esimerkiksi palkankorotusten huomioimista, työuralla etenemistä tai pidempää työkokeilua. Osa asiantuntijoista toivoi, että joustosumma olisi 3—4 kertaa suojaosan suuruinen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota siihen, että tulorajojen valvonta on nykyisin ollut puutteellista ja tulorajojen ylitysten seuraamukset ovat saattaneet vaihdella riippuen siitä, missä työeläkelaitoksessa työntekijä on vakuutettu. Asiantuntijalausunnoissa onkin tuotu esiin, että nyt ehdotettu reaaliaikainen tulorekisteriin perustuva valvonta vähentää takaisinperintätilanteita ja parantaa eläkkeensaajien mahdollisuutta seurata omia tulojaan. Valiokunta yhtyy arvioon siitä, että ehdotettu malli on nykytilaa selkeämpi niin eläkkeensaajan itsensä kuin toimeenpanonkin kannalta. Valiokunta pitää joustomallin asianmukaisen toteuttamisen kannalta tärkeänä, että tulorajoissa pysymistä valvotaan kattavasti ja ylityksiin puututaan laissa edellytetyllä tavalla.

Valiokunta sai myös lisäselvityksen siitä, miten työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla työskentelystä karttuu työeläkettä ja miten tämä joustomallissa vaikuttaa työskentelyn kannattavuuteen. Joustomallin mukaan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla on mahdollista työskennellä suojaosaan saakka ilman vaikutusta maksettavaan eläkkeeseen. Jos esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön vakiintunut ansio on 2 500 euroa kuukaudessa, hänen suojaosansa on 60 prosenttia tästä eli 1 500 euroa kuukaudessa. Jos hän työskentelee siten, että palkka on juuri suojaosan verran joka kuukausi, hän kartuttaa vuoden aikana eläkettä siten, että uutta työeläkettä kertyy 22,50 euroa kuukaudessa. Lisäksi henkilöllä on käytettävissään

joustomalliin kuuluva jousto, jonka määrä on kalenterivuosittain suojaosan määrä kerrottuna kahdella eli esimerkkitapauksessa 3 000 euroa vuodessa. Jos henkilö suojaosaan sisältyvien työansioidensa lisäksi ajoittain ylittää suojaosansa siten, että hän vuoden aikana käyttää koko joustonsa, mutta ei ylitä jouston määrää, vuoden työansiot ovat 12 kk x 1 500 e/kk + 3 000 e, ja henkilö kartuttaa vuoden aikana eläkettä siten, että uutta eläkettä kertyy 26,25 euroa kuukaudessa.

Työllisyysvaikutukset

Valtiovarainministeriö on arvioinut esityksen työllisyysvaikutuksia ja todennut, että arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta laskelmien perustuessa erilaisiin oletuksiin. Ministeriön mukaan on todennäköistä, että työllisyyden muutokset tapahtuvat osatyökyvyttömyyseläkkeen saajissa ja että muutokset syntyvät ensisijaisesti jo työssä olevien henkilöiden työpanoksen lisääntymisestä.

Valiokunta painottaa, että yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta on perusteltua vahvistaa työkyvyttömyyseläkettä saavien mahdollisuuksia hyödyntää jäljellä olevaa työkykyään. Osittainen työmarkkinaosallistuminen vahvistaa eläkkeensaajien sosioekonomista asemaa sekä parantaa heidän taloudellista toimeentuloaan. Samalla työskentely terveydentilan sallimissa rajoissa voi edistää työ- ja toimintakyvyn säilymistä, ehkäistä työkyvyn edelleen heikentymistä ja siten pidentää työuria. Väestön ikääntyessä ja työikäisen väestön pienentyessä työvoiman tarjonnan kasvattaminen on yhteiskunnan kestävyyden kannalta keskeistä.

Vammaiset henkilöt

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artikla velvoittaa sopimusvaltioita turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeuden tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä edistämään heidän mahdollisuuksiaan osallistua avoimille työmarkkinoille.

Nyt ehdotetun uudistuksen voidaan katsoa pyrkivän edistämään näitä sopimusvelvoitteita. Uudistus helpottaa työskentelyä eläkkeen aikana selkeyttämällä ansaintarajoihin liittyviä sääntöjä ja poistamalla kannustinloukkuja, jotka nykyjärjestelmässä ovat rajoittaneet työpanoksen lisäämistä. Vuosikohtaisen jouston käyttöönotto ja eläkkeen vähentäminen ainoastaan suojaosan ylittävän osuuden perusteella madaltavat kynnystä kokeilla työntekoa. Uudistukset lisäävät mahdollisuuksia kasvattaa työmäärää yksilön omien voimavarojen mukaisesti ja näin myös vahvistavat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota siihen, että mikäli suojaosa ylittyy yhtäjaksoisesti 12 kuukauden ajan, työeläkejärjestelmässä täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu osatyökyvyttömyyseläkkeeksi. Kelan eläkejärjestelmässä eläkeoikeus katkeaa kokonaan. Työeläkejärjestelmässä osatyökyvyttömyyseläkettä saavilla suojaosan ylitys voi tapahtua 24 kuukauden ajan. Asiantuntijakuulemisessa asiaa pidettiin ongelmallisena kansan- ja takuueläkkeen saajien näkökulmasta, koska niissä ei ole osaeläkettä. Edellä mainitun lisäksi asiantuntijakuulemisessa nähtiin ongelmallisena myös ylimmän vammaistuen poistuminen osalta vammaisista henkilöistä.

Valiokunnan lausunto TyVL 9/2026 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotyön yhteensovittamiseen liittyvät tarpeet ja tilanteet ovat hyvin moninaisia. Valiokunta pitää tärkeänä, että lain vaikutuksia seurataan tiiviisti. *(Valiokunnan lausumaesitys)*

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman ***(Valiokunnan lausumaesitys)***.

Valiokunnan lausumaesitys

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ehdotetun lainsäädännön vaikutuksia sekä arvioi sääntelyn toimivuutta. Selvitys asiasta on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle viimeistään kahden vuoden kuluttua lakien voimaantulosta.

Helsingissä 10.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Henrik Vuornos kok
varajäsen Pekka Aittakumpu ps
varajäsen Terhi Koulumies kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves